

июля 2011. – [Электронный ресурс] // Режим доступа: <<http://zn.ua/articles/84106>>. 11. Цапенко И. Движущие силы международной миграции населения // *Мировая экономика и международные отношения*. – 2007. – № 3. С. 3–14. 12. *Экономическая теория: учеб. для вузов* / С.В. Мочерный, В.Н. Некрасов, В.Н. Овчинников, В.В. Секретарюк. – [Электронный ресурс] // Режим доступа: <<http://ekonomy.info/2009-01-16-17-03-26/57-2009-01-19-20-41-50.html?start=2>>. 13. *Элита и ее тень* / Т. Кобенкова. – [Электронный ресурс] // Режим доступа: <<http://www.ug.ru/archive/20330>>. 14. *Global R&D Funding Forecast 2012 Battelle Magazine*. – P. 35. 15. *World Economic and Social Survey 2004. International Migration*. N.Y., 2004 (<http://www.un.org>). 16. [Электронный ресурс] // Режим доступа: <http://www.duel.ru/200527/?27_8_1>. 17. [Электронный ресурс] // Режим доступа: <<http://www.lenta.ru/economy/2005/01/31/gates/>>.

УДК 339.137.2:630*742

О.В. Максимець

Національний лісотехнічний університет України

ПОРІВНЯЛЬНИЙ АНАЛІЗ КОНКУРЕНТОСПРОМОЖНОСТІ ЛІСОВОЇ ГАЛУЗІ УКРАЇНИ НА СВІТОВОМУ РИНКУ У СУЧАСНИХ УМОВАХ¹

© Максимець О.В., 2013

Вивчені та проаналізовані зміни, які відбуваються на світовому ринку продукції лісової галузі. Виявлені чинники, що визначають розвиток міжнародної конкурентоспроможності лісової галузі. Здійснено порівняльний аналіз стану і розвитку конкурентоспроможності лісової галузі вибраних для дослідження країн на світовому ринку. Сформовано попередні висновки щодо перспектив української лісової галузі на світовому ринку, враховуючи її конкурентні та порівняльні переваги.

Ключові слова: міжнародна конкурентоспроможність, індекс концентрації експорту, порівняльні переваги, виявлена конкурентоспроможність, зовнішня торгівля.

O.V. Maksymezj

National University of Ukraine

COMPARATIVE ANALYSIS OF UKRAINIAN TIMBER SPHERE COMPETITIVENESS IN THE WORLD MARKET IN THE MODERN CONDITIONS

© Maksymezj O.V., 2013

The main changes on the world market of forest industry products were studied and analyzed. The factors determining the development of forest industry international competitiveness were identified. The comparative analysis of state and development of the forest industry competitiveness for the selected countries on the world market was carried out. Preliminary conclusions regarding the prospects of the Ukrainian forest industry on the world market taking into account its competitive and comparative advantages were formed.

Key words: international competitiveness, index of export concentration, revealed comparative advantage, relative competitiveness, international trade.

Актуальність дослідження. У сучасній глобалізованій та гіперконкурентній економіці жодна промисловість не розвивається ізольовано. Ми спостерігаємо постійне зростання

¹ Частина дослідження була виконана під час наукового стажування Sveriges lantbruksuniversitet (Swedish University of Agricultural Sciences) в рамках гранту від Swedish Institute.

взаємозалежності і взаємовпливу галузей в окремих країнах, а також в глобальному масштабі. Лісова промисловість включає в себе увесь ланцюг доданої вартості – від вирощування і управління лісами до виготовлення кінцевої продукції, наприклад, паперу, пакувальних матеріалів, паркету тощо. Сьогодні ця галузь переживає зміни і проблеми, пов'язані з глобалізацією, посиленням екологічних вимог, конкуренцією за сировину між країнами і галузями, обмеженням доступу до капіталу, а також підвищенням усвідомлення необхідності інноваційного розвитку. Інші чинники, що впливають на глобальні характеристики продукції лісової промисловості, – це зрушення в географії споживання і виробництва зі значним зростанням частки Китаю у різних секторах промисловості.

Отже, оцінка конкурентоспроможності продукції лісової промисловості на світовому ринку, а також аналіз основних чинників, що впливають на міжнародну продуктивність, стають дуже важливими як з теоретичної, так і з емпіричної точок зору.

Мета роботи – зосередити увагу на умовах міжнародної конкурентоспроможності лісової галузі, враховуючи аспекти міжнародної торгівлі і зусилля країн в збереженні та/або покращенні своїх позицій у світовій торгівлі деревинною продукцією.

Завдання дослідження. Здійснити аналіз стану та розвитку міжнародної конкурентоспроможності лісової галузі США, Швеції, Китаю та України. Під час попереднього комплексного аналізу визначити найконкурентоспроможніші сектори. На основі результатів виконаного аналізу сформулювати перспективи подальших змін і тенденцій.

Під час дослідження застосовувались підходи дослідницького аналізу даних, аналізу часових рядів, компонентний аналіз, багатofакторний аналіз, канонічний аналіз відповідності, а також мета-синтез і контент-аналіз наукових і бізнес-видань щодо глобальних тенденцій у лісовій галузі.

Результати дослідження. За більш ніж 40 років були запропоновані різні підходи до оцінки і аналізу конкурентоспроможності як науковцями, так і фахівцями-практиками, як в межах окремих наукових напрямків, так і з позицій міждисциплінарних підходів. Це доводить важливість цієї наукової проблеми, незважаючи на аргументи проти (зокрема, від П. Кругмана) [8]. Очевидно, що для правильного оцінювання міжнародної конкурентоспроможності, а також впливу різних чинників на мезо- і макrorівні (тобто для галузі і країни), необхідне постійне удосконалення теоретичних та методичних підходів. Це зумовлено, на наш погляд, надзвичайно швидкими змінами, які відбуваються на міжнародній арені. Варто зазначити, що ще 10–15 років тому конкурентоспроможність лісової галузі на світових ринках значною мірою визначалась такими чинниками, як наявність сировини і дешевої робочої сили. Однак у сучасних умовах, з нашого погляду, визначальними чинниками конкурентоспроможності на зовнішніх ринках стає доступ до капіталу та інновацій.

У дослідженні розглядається розвиток, сучасний стан проблеми і перспективи міжнародної конкурентоспроможності лісової галузі у чотирьох країнах – США, Швеції, Китаю та Україні. Вибір був зроблений з урахуванням того, що кожна з країн мала істотну конкурентну перевагу в різних секторах лісової промисловості (США – у виробництві пиломатеріалів і деревних плит, продукції целюлозно-паперової промисловості; Швеція – у виробництві паперу і картону, Україна – у виробництві лісоматеріалів і деревного палива). Проте останнім часом ці галузі опинились під тиском фінансової кризи, екологічних проблем, конкуренції за сировину і капітал, швидкого проникнення і захоплення позицій на світовому ринку лісової галузі Китаю, а також зниження темпів економічного розвитку й обсягів будівництва. Зважаючи на це, важливо визначити можливості для української лісової галузі на міжнародних ринках, зокрема, з продукцією вищої доданої вартості на основі результатів порівняльного аналізу.

За очевидної простоти визначення поняття “міжнародна конкурентоспроможність” є насправді складним, і воно тісно пов'язане з низкою різних аспектів [2, 4, 5]. Здатність промисловості змагатися з зарубіжними конкурентами насправді стосується спроможності підтримувати та нарощувати обсяги зовнішньоторговельної діяльності, спеціалізації та продуктивності [5]. Міжнародна конкурен-

тоспроможність, на думку А. Ругмана, – це проблема, яку необхідно розглядати з позицій міжнародного бізнесу, стратегічного маркетингу, міжнародної економіки, та міжнародного маркетингу [12]. Боджіо зазначає, що це поняття розглядається міжнародними експертами як важливий чинник пояснення відносної економічної ефективності галузей країн з погляду динаміки їх частки у світовій торгівлі окремими видами продукції [3]. Саме поняття було визначене у Шостій доповіді щодо соціально-економічного стану і розвитку регіонів в країнах Європейського Союзу, як здатність компаній, галузей, регіонів, країн і наднаціональних регіонів генерувати і підтримувати в умовах міжнародної конкуренції порівняно високі доходи і забезпечувати належний рівень зайнятості [7].

У цій роботі зроблено попередній аналіз конкурентоспроможності на основі теорії порівняльних переваг у міжнародній торгівлі із використанням системи показників, розробленої і поданої в [1 та 9].

Для дослідження була вибрана продукція лісової галузі (яка включає лісоматеріали, оброблені та необроблені, пиломатеріали, дрова паливні, продукцію плитного та целюлозно-паперового виробництва), на конкурентоспроможність якої впливають різні чинники, а результати висвітлюють проблеми і перспективи всебічно. Лісовий сектор має великий потенціал для подальшого розвитку продукції високої якості і доданої вартості, а також диверсифікації послуг для різних зростаючих потреб суспільства на основі відновлювальних джерел енергії. Для розвитку потужного і динамічного сектору важливо інтенсифікувати дослідження, здійснювати пошук напрямів диверсифікації, впровадження інновацій та інвестування у людський капітал [6].

Під час попереднього аналізу експортної ринкової частки (ЕРЧ) окремих країн були використані статистичні дані ОЕСР за період 1995–2011 рр. [13]. Розглянуто чотири групи продукції лісової промисловості: необроблені та оброблені лісоматеріали (діловий круглий ліс, пиловник, фансировина, техсировина, паливна деревина та баланси); вироби з деревини (пиломатеріали, продукція плитної промисловості, столярні вироби, паркет тощо); продукція целюлозно-паперової промисловості; дерев'яні меблі. Зміни в ЕРЧ ТОП-10 країн у кожній категорії наведено у табл. 1.

Таблиця 1

Порівняльні зміни в ЕРЧ ТОП-10 країн в окремих секторах лісової галузі у 1995 та 2011 рр., %

Необроблені та оброблені лісоматеріали	1995 р.	2011 р.	Продукція целюлозно-паперової промисловості	1995 р.	2011 р.
Росія	4.34	12.02	Німеччина	12.08	14.98
Канада	25.84	9.86	США	10.7	8.83
США	15.06	8.49	Швеція	8.15	6.71
Швеція	7.12	7.66	Канада	11.45	6.43
Німеччина	2.15	6.11	Фінляндія	8.98	5.96
Австрія	2.71	4.13	Китай	0.84	5.30
Фінляндія	4.13	3.41	Франція	6.24	4.91
Нова Зеландія	2.03	2.72	Італія	4.18	4.23
Бразилія	1.18	2.50	Бельгія	3.31	3.64
Китай	1.27	2.33	Нідерланди	4.02	3.21
ТОП-10 разом	65.83	59.23	ТОП-10 разом	69.95	64.2
Вироби з деревини	1995	2011	Меблі та меблевi заготовки	1995	2011
Китай	3.14	14.81	Китай	3.79	26.64
Німеччина	5.35	7.67	Німеччина	9.11	9.60
Австрія	3.13	5.01	Італія	18.08	9.18
США	6.89	5.00	Польща	3.4	6.62
Канада	7.89	4.94	США	7.84	4.63
Польща	1.86	4.26	Франція	4.52	2.86
Індонезія	16.02	3.84	Мексика	2.7	2.85
Франція	3.95	3.67	Канада	6.13	2.73
Італія	3.27	3.37	Бельгія	3.71	2.00
Бельгія	3.26	2.96	Данія	4.68	1.92
ТОП-10 разом	54.76	55.53	ТОП-10 разом	63.96	69.03

Результати показують, що Росія домінує в секторі необробленої деревини і її частка зроста майже втричі за досліджуваний період (з 4,3 в 1995 р. до більш ніж 12 % – у 2011 р.), у той час, як частка експорту необробленої деревини з Канади і США значно знизилась, – відповідно з 25,8 до 9,9 % для Канади та з 15,1 до 8,5 % – для США. Очевидно, що доступність та наявність сировини є одним з ключових чинників конкурентоспроможності країни щодо необробленої лісопродукції, однак не для усіх країн це твердження є справедливим.

Китай збільшив ЕРЧ щодо виробів з деревини з 3,1 у 1995 р. до 14,8 % – в 2011 р., у той час, як розвинені країни Європи, а також США і Канада втратили свої позиції на світовому ринку. На початковому етапі, це було пов'язано з перенесенням виробництва, але в останні роки китайські компанії налагодили та істотно розширили власне виробництва деревинної продукції вищого ступеня обробки. І це також можна простежити зі звітів PriceWaterhouse Coopers щодо розвитку лісового сектору [10, 11]. Починаючи з 2007 р., кількість китайських компаній у списку РwС ТОП-100 лісових компаній світу постійно зростає [11]. Цікавим є випадок з Індонезією, коли позиції на зовнішніх ринках формувались під впливом екологічного чинника – істотного зростання обмежень і заборон експорту деревини і виробів з деревини внаслідок тиску з боку природоохоронних організацій.

У целюлозно-паперовій галузі спостерігаються несприятливі зміни для американських, фінських та шведських компаній. Частка цих країн, які вважались ще 10 років тому лідерами на світовому ринку целюлозно-паперової продукції, постійно зменшується. Також спостерігається зменшення частки Японії з 2,4 в 1995 р. до 1,6 % – у 2011 р. Натомість частка Китаю збільшилася з 0,9 в 1995 р. до 5,3 % – в 2011 р.

Надзвичайно стрімкі темпи нарощення обсягів експорту і відповідно завоювання домінуючих позицій на світовому ринку спостерігаються щодо продукції меблевої промисловості Китаю (ЕРЧ збільшилася з 3,8 в 1995 р. до 26,6 % – в 2011 р.). Одночасно відбувається втрата позицій основними виробниками і експортерами дерев'яних меблів наприкінці 1990-х років – Німеччиною і Італією, а також Канадою, США, Францією і Данією. Цікавим є те, що розвиток та зростання конкурентоспроможності китайської деревинної продукції вищого ступеня обробки вже не вдається пояснити тільки доступністю сировини або дешевою робочою силою.

Україна не входить у ТОП-10 країн з жодного з досліджуваних секторів, однак, як показують подальші дослідження, вона має перспективи у нарощуванні обсягів експорту окремих видів продукції лісового сектору.

Світова фінансова та економічна криза по-різному вплинула на динаміку експорту та імпорту різних видів продукції лісової галузі в досліджуваних країнах (табл. 2). Статистичні дані походять з бази даних FAO [14], що дає змогу порівняти динаміку в окремих країнах за визначеними секторами та видами продукції. Також проводилось порівняння з даними національної статистики кожної з досліджуваних країн з метою перевірки на достовірність статистичних даних FAO.

Таблиця 2

Порівняльна динаміка експорту та імпорту окремих видів продукції лісової галузі в Китаю, Швеції, США та Україні протягом 2007–2011 рр.

Вид продукції/ сектор	Середній темп приросту обсягів експорту за 2007–2011, %				Середній темп приросту обсягів імпорту 2007–2011, %			
	Китай	Швеція	США	Україна	Китай	Швеція	США	Україна
МДФ	9.8	-5.8	12.0	83.6	-5.0	6.6	5.6	25.9
ДСП	10.1	-12.5	-3.7	10.6	6.3	1.7	-13.3	4.4
Фанера	5.0	-8.9	1.4	-5.3	-4.3	-3.7	-9.8	-3.9
Плитна продукція	5.5	-7.9	-4.4	6.6	-2.7	0.1	-11.5	6.8
Пиломатеріали хв.	-0.8	-3.2	17.9	0.4	48.4	1.1	-15.4	27.1
Пиломатеріали лист.	-5.6	18.8	-4.8	-6.6	16.7	-19.8	-16.8	-4.9
Лісоматеріали хв.	-42.5	-27.8	16.0	18.1	19.2	0.4	-31.1	-55.9
Лісоматеріали лист.	-6.9	-2.7	-5.0	-7.8	3.0	-8.5	-5.3	-31.3
Папір	9.3	-0.5	1.7	-	1.3	-9.8	-8.3	5.0
Продукція ц/п виробництва	9.1	2.7	3.5	4.7	3.1	-3.2	-7.1	4.1
Паливна деревина	-18.7	0.9	58.6	13.6	-52.4	60.0	3.1	-
Усього	6.8	1.1	5.8	4.9	14.4	0.0	-8.3	4.9

Темпи приросту обсягів експорту за досліджуваний період були найвищими у лісовій галузі Китаю, натомість шведська лісова галузь нарощувала обсяги експорту якнайповільніше. Надзвичайно цікавими є високі темпи нарощення закупівель китайськими компаніями продукції лісової галузі нижчого ступеня обробки (лісоматеріали та пиломатеріали) із одночасним збільшенням продажу на зовнішніх ринках продукції з вищою доданою вартістю. Протилежні тенденції спостерігаються у США – збільшення експорту продукції лісової галузі нижчої доданої вартості із одночасним зростанням імпорту продукції вищого ступеня обробки. Для Швеції тенденції є нечіткими, але очевидно, що лісова галузь цієї країни втрачає конкурентні переваги на зовнішньому ринку щодо продукції з вищою доданою вартістю. Українська лісова галузь залишалася конкурентоспроможною на зовнішніх ринках щодо деревини і пиломатеріалів, а також деревних плит, однак целюлозно-паперова галузь недостатньо конкурентоспроможна на зовнішніх ринках.

Одним із чинників, що визначають конкурентоспроможність галузі на зовнішніх ринках, є ціни. Порівняльний аналіз середніх цін досліджуваних країн у 2011 р. наведено у табл. 3.

Таблиця 3

Порівняння середніх експортних та імпортних цін окремих видів продукції лісової галузі досліджуваних країн у 2011 р.

Вид продукції/ сектор	Середні експортні ціни				Середні імпортні ціни			
	Китай	Швеція	США	Україна	Китай	Швеція	США	Україна
МДФ, дол./м ³	341.7	864.8	382.6	338.8	243.9	533.9	336.1	413.8
ДСП, дол./м ³	288.4	512.8	428.0	262.3	240.8	324.0	235.7	329.8
Фанера, дол./м ³	453.2	593.7	573.8	392.6	454.1	711.4	515.9	586.0
Пиломатеріали хв., дол./м ³	331.9	298.1	366.1	143.3	209.4	342.8	191.5	302.2
Пиломатеріали лист., дол./м ³	398.0	913.6	496.2	346.3	492.7	951.2	448.6	1024.3
Лісоматеріали хв., дол./м ³	199.4	101.0	164.4	82.7	154.3	85.7	83.7	56.9
Лісоматеріали лист., дол./м ³	62.4	152.2	354.7	64.7	84.1	84.9	99.5	125.4
Папір для писання, дол./т	1007.4	995.1	1100.0	-	1112.9	1196.8	901.5	1127.5
Картон, дол./т	992.9	1014.3	734.3	776.2	1075.0	1064.4	962.3	-
Паливна деревина, дол./м ³	157.0	143.8	67.0	42.7	224.7	44.2	81.9	78.6

Як зазначалось раніше, конкурентоспроможність китайської продукції на зовнішніх ринках визначається насамперед її низькою ціною, однак результати дослідження свідчать, що сьогодні ситуація змінилась. Натомість Україна може отримати додаткові переваги, зважаючи на доволі низький рівень середніх експортних цін. Варто відзначити, що середня імпортна ціна на більшість імпортованих в Україну видів лісової продукції була дуже високою порівняно з іншими країнами, і це свідчить про низьку ефективність зовнішньої торгівлі.

Доцільність оцінювання конкурентоспроможності лісової галузі з позицій міжнародної торгівлі підтверджується результатами індексу концентрації експорту (ІЕК) (табл. 4).

Таблиця 4

Індекс концентрації експорту окремих видів продукції лісової галузі досліджуваних країн у 2007 і 2011 р., %

Вид продукції/ сектор	2007				2011			
	Китай	Швеція	США	Україна	Китай	Швеція	США	Україна
МДФ	6.0	10.6	43.2	69.2	5.1	21.0	43.3	54.4
ДСП	2.2	2.9	14.7	18.4	1.6	2.9	10.7	26.0
Фанера	24.1	3.6	88.0	58.7	21.5	3.8	75.0	65.7
Плитна продукція	14.9	5.6	37.3	24.2	11.6	6.2	33.2	32.4
Пиломатеріали хв.	3.1	2.3	60.8	58.9	1.6	6.5	69.8	83.2
Пиломатеріали лист.	4.5	10.7	14.9	57.9	2.0	14.4	23.2	69.3
Лісоматеріали хв.	0.0	2.9	5.6	28.4	0.0	5.0	1.3	40.0
Лісоматеріали лист.	0.5	1.9	0.3	47.2	0.3	2.0	0.5	32.3
Продукція ц/п вир-ва	13.0	9.8	88.1	-	11.7	12.9	69.7	-
Паливна деревина	7.6	13.1	14.5	21.1	5.4	18.0	12.5	25.1

Результати розрахунків вказують на зменшення ІЕК усіх досліджуваних видів продукції лісової галузі Китаю, що може бути пов'язано зі стрімкішими темпами нарощення обсягів виробництва порівняно з експортом. Україна експортує велику частку виготовленої продукції насамперед плитного виробництва, а також нижчого ступеня обробки, що призводить до нестачі сировини відповідної якості для внутрішнього товаровиробника. Також спостерігається збільшення значення індексу за цими видами продукції, що означає зростання залежності від експортних замовлень, у той час, як внутрішній попит не є основним стимулом для виробництва деревної продукції.

Для оцінки міжнародної конкурентоспроможності лісової галузі країн використано індекси RCA та RC [1; 9], які дають змогу оцінити наявність чи відсутність порівняльних та конкурентних переваг промисловості країни з позицій зовнішньої торгівлі. Результати розрахунку Індексу виявлених порівняльних переваг (RCA) для окремих країн наведено у табл. 5.

Таблиця 5

RCA (Індекс Баласса) для окремих видів продукції лісової галузі у 2007–2011 рр.

Країна	Вид продукції/ сектор	2007 р.	2008 р.	2009 р.	2010 р.	2011 р.
Швеція	МДФ	2.1	2.2	2.0	1.8	1.9
	ДСП	0.4	0.5	0.6	0.5	0.4
	Фанера	0.2	0.2	0.2	0.2	0.2
	Плитна продукція	0.6	0.7	0.7	0.7	0.6
	Пиломатеріали хв.	12.1	13.3	16.5	14.8	14.8
	Пиломатеріали лист.	0.1	0.1	0.1	0.1	0.3
	Лісоматеріали хв.	3.4	3.0	1.8	1.6	1.0
	Лісоматеріали лист.	0.0	0.0	0.0	0.0	0.0
	Продукція ц/п виробництва	7.7	8.2	9.3	8.7	9.6
	Паливна деревина	2.1	2.8	1.2	1.6	1.3
	Усього лісова галузь	5.9	6.3	7.3	6.7	6.6
США	МДФ	0.2	0.3	0.6	0.3	0.3
	ДСП	0.2	0.4	0.3	0.3	0.3
	Фанера	0.2	0.2	0.2	0.2	0.2
	Плитна продукція	0.4	0.4	0.5	0.4	0.4
	Пиломатеріали хв.	0.3	0.3	0.4	0.5	0.6
	Пиломатеріали лист.	1.8	1.6	1.4	1.7	1.8
	Лісоматеріали хв.	1.4	1.8	2.0	2.1	2.5
	Лісоматеріали лист.	1.5	1.2	1.3	1.4	1.2
	Продукція ц/п виробництва	1.1	1.1	0.9	1.2	1.2
	Паливна деревина	0.3	0.5	0.4	0.6	1.0
	Усього лісова галузь	1.1	1.2	1.1	1.3	1.3
Україна	МДФ	0.1	0.1	0.7	0.7	0.9
	ДСП	2.1	2.4	4.4	3.9	4.6
	Фанера	1.1	1.0	0.9	0.9	0.9
	Плитна продукція	1.4	1.4	2.1	1.9	2.1
	Пиломатеріали хв.	1.7	1.8	3.0	1.8	2.0
	Пиломатеріали лист.	4.6	4.2	5.3	3.9	4.0
	Лісоматеріали хв.	3.6	3.6	6.1	6.4	6.3
	Лісоматеріали лист.	2.9	2.2	4.4	2.1	2.0
	Продукція ц/п виробництва	0.8	0.6	1.0	0.9	0.9
	Паливна деревина	33.8	23.8	26.4	28.6	26.9
	Усього лісова галузь	1.3	1.0	1.6	1.3	1.4

Загалом найвищий рівень показника спостерігався у шведській лісовій галузі, що відбулось за рахунок високих значень RCA для пиломатеріалів хвойних та продукції ц/п виробництва. США істотно знизили рівень порівняльних переваг щодо більшості секторів лісової галузі, і хоча

значення RCA перевищує 1 (що свідчить про наявність порівняльних переваг), тенденція для більшості видів продукції лісової галузі є негативною. Українська лісова галузь показала загалом вищі значення RCA, ніж США. Варто зазначити, що найвищі показники спостерігались стосовно продукції з низьким ступенем обробки, що не є позитивним явищем. Спостерігаються істотні позитивні зміни щодо порівняльних переваг ДСП, тоді як фанерне виробництво втратило позиції, зокрема через брак сировини належної якості.

Міжнародна конкурентоспроможність лісової галузі досліджуваних країн оцінюється за допомогою Індексу відносної конкурентоспроможності – Relative Competitiveness (RC) (табл. 6).

Таблиця 6

Індекс відносної конкурентоспроможності лісової галузі окремих країн протягом 2007–2011 рр.

Країна	Вид продукції/ сектор	2007 р.	2008 р.	2009 р.	2010 р.	2011 р.
Швеція	МДФ	0.37	-0.31	-0.69	-0.80	-0.76
	ДСП	-2.07	-2.27	-2.56	-2.79	-3.09
	Фанера	-1.67	-2.38	-2.51	-2.66	-2.68
	Плитна продукція	-0.97	-1.50	-1.80	-1.90	-1.91
	Пиломатеріали хв.	3.57	2.90	2.68	2.54	2.71
	Пиломатеріали лист.	-2.62	-2.64	-2.71	-2.56	-1.71
	Лісоматеріали хв.	0.05	-0.90	-1.47	-1.52	-1.96
	Лісоматеріали лист.	-4.66	-5.57	-5.28	-6.43	-5.20
	Продукція ц/п виробництва	2.21	1.61	1.40	1.49	1.70
	Паливна деревина	0.11	-0.61	-2.75	-2.11	-2.63
	Усього лісова галузь	1.01	0.94	0.86	0.83	0.75
США	МДФ	-1.207	-0.969	-0.304	-1.017	-1.040
	ДСП	-1.797	-0.876	-1.258	-1.328	-1.149
	Фанера	-2.013	-1.576	-1.672	-1.765	-1.720
	Плитна продукція	-1.141	-0.775	-0.758	-0.888	-0.818
	Пиломатеріали хв.	-2.004	-1.539	-1.040	-0.881	-0.667
	Пиломатеріали лист.	1.629	1.452	1.781	1.973	2.089
	Лісоматеріали хв.	2.453	3.256	3.709	4.130	4.543
	Лісоматеріали лист.	4.199	4.002	3.428	4.000	3.946
	Продукція ц/п виробництва	0.290	0.337	0.168	0.544	0.569
	Паливна деревина	0.409	0.841	0.988	1.381	1.939
	Усього лісова галузь	0.315	0.484	0.497	0.396	0.295
Україна	МДФ	-3.09	-2.84	-1.17	-1.02	-1.51
	ДСП	-0.27	0.03	-0.01	0.12	0.26
	Фанера	0.87	0.92	1.21	1.05	0.72
	Плитна продукція	0.12	0.24	0.25	0.29	0.21
	Пиломатеріали хв.	4.92	4.96	4.86	5.31	3.99
	Пиломатеріали лист.	4.49	4.14	3.68	3.80	4.45
	Лісоматеріали хв.	5.51	5.58	5.47	7.80	9.50
	Лісоматеріали лист.	2.13	2.01	1.89	3.36	3.21
	Продукція ц/п виробництва	-0.83	-0.80	-0.89	-0.95	-0.86
	Паливна деревина	9.95	9.87	9.80	7.10	7.40
	Усього лісова галузь	0.13	0.17	0.13	0.12	0.14

Результати показують, що Швеція є конкурентоспроможною на світовому ринку у таких секторах лісової галузі, як виробництво хвойних пиломатеріалів та продукції целюлозно-паперової промисловості. США демонструють доволі високу конкурентоспроможність стосовно лісоматеріалів, хвойних пиломатеріалів, продукції целюлозно-паперової промисловості, а також паливної деревини. Україна продемонструвала значний рівень конкурентоспроможності фактично в

усіх досліджуваних секторах лісової галузі, за винятком МДФ та продукції целюлозно-паперової промисловості.

Висновки. Дослідження показало значні зрушення в географії виробництва і споживання продукції лісової галузі на світовому ринку, з появою нових лідерів, зміною обсягів торгівлі та чинників, що визначають міжнародну конкурентоспроможність галузі. Аналіз показав, що для пояснення загальних тенденцій та формування первинних висновків щодо міжнародної конкурентоспроможності галузі доцільно використовувати теорії порівняльних і конкурентних переваг. Якщо країна спроможна торгувати своєю продукцією за кордоном у сучасних жорстких умовах зростаючої глобальної конкуренції, то це свідчить про її конкурентоспроможність. Результати показали, що лісова промисловість Швеції і США (як з низькою, так і з високою доданою вартістю) зіткнулися з низкою проблем, особливо в останні роки, у той час, як Україна зберегла свої конкурентні переваги з низькою доданою вартістю продукції (за винятком часток-плати виробництва). Було виявлено, що лісова галузь Китаю змогла не лише зберегти обсяги виробництва в той час, як загалом відмічався його спад внаслідок кризових явищ, але й істотно наростити обсяги експорту продукції вищого ступеня обробки. В Україні істотні позитивні зрушення відмічені щодо продукції плитного виробництва. Необхідно домагатися подальшого прогресу у напрямку інвестування в екологічні технології, а також, враховуючи зростаюче значення паливної деревини як альтернативного джерела енергії і високу залежність України від російського газу, повинні бути розроблені і реалізовані заходи щодо розширення використання деревного палива усередині країни.

1. Максимець О.В. *Методичні засади оцінювання конкурентних переваг лісової та деревообробної галузей у міжнародній торгівлі деревинною продукцією* / О. Максимець // *Зовнішня торгівля: економіка, фінанси, право.* – 2012. – № 1. – С. 81–87. 2. Archibugi D., Michie J., *Technical change, growth and trade: new departures in institutional economics*, *J. Econ. Surv.* 12 (3) (1998). – P. 313–332. 3. Boggio L. *Growth and international competitiveness in a 'Kaldorian' perspective* *Structural Change and Economic Dynamics* 7 (1996). – P. 299–320. 4. Cantwell J. *Innovation and competitiveness*, in: J. Fagerberg, D.C. Mowery, R.R. Nelson (Eds.), *The Oxford Handbook of Innovation* // Oxford University Press. – Oxford, 2005. 5. Castellacci F. *Innovation and the competitiveness of industries: Comparing the mainstream and the evolutionary approaches*, *Technological Forecasting & Social Change.* – 2008. – №75– P. 984–1006. 6. *European Union Forest Action Plan 2007–2011.* Available: http://ec.europa.eu/agriculture/fore/publi/2007_2011/brochure_en.pdf. 7. *European Commission. Environment Action Programme Available.* – [Електронний ресурс]. – Режим доступу: http://ec.europa.eu/clima/news/articles/news_2012112901_en.htm. 8. Krugman P.R., Obstfeld M. *International Economics: Theory & Policy*, seventh ed Darly Fox. – Boston, 2006. 9. Maksymets O. *Comparative Analysis of International Competitiveness of Swedish, US and Ukrainian Forest Industries: Preconditions, Evolution and Threats* / O. Maksymets, L. Lönnstedt // *Swedish University of Agricultural Science Working Paper.* – Uppsala, Sweden., 2013. – 82 p. 10. Neale D., Murdoch I., Bromley K., Legg K. (2012) *Global Forest, Paper & Packaging Industry Survey: 2012 edition – survey of 2011 results*, PwC. 11. *PricewaterhouseCoopers, 2013:* <http://www.pwc.com/gx/en/forest-paper-packaging/index.jhtml>. 12. Rugman A.M., & D'Cruz, J. R. (1993). *The "Double diamond" model of international competitiveness: the Canadian experience* // *Management International Review*, 33(2). – S. 17–39. 13. *Офіційний сайт Organization for Economic CO – Operation and Development.* – [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <http://stats.oecd.org/Index.aspx?QueryId=36403> 14. *FAOSTAT.* – [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <http://faostat.fao.org/DesktopDefault.aspx?PageID=626&lang=en#ancor>.